

*Ami a szoborról eszembe jut**A Műegyetem előtt álló szobor avatása*

z 1956-os magyar forradalom megrengette a világot. Csodálatos 13 napja történelmet írt, világtörténelmet.

Ma október 23-án hazánkban, sőt világszerte az 1956-os forradalom és szabadságharc emléke előtt tisztelgnek az emberek, és tisztelgünk mi is.

Az 1956-os magyar forradalom nem volt előzmények nélküli. A szabadságvágy már megszólalt korábban a berlini, gdanski és poznani tüntetéseken. Magyarországon a fiatal írók műveikben, köztük Csoóri Sándor is a *Röpirat* című versében olyan „új számvetés”-t kér amely „helyesen újra mindent számbavész”. Az Írószövetség meghatározó tagjainak, Déry Tibornak, Illyés Gyulának, Zelk Zoltánnak és a többieknek kritikus megnyilatkozásai, a Petőfi köri nyílt viták, arra utaltak, hogy az ország egyre nehezebben viseli a mindent átszövő hazugságot, a testet és lelketnyomorító diktatúrát.

Az egyetemisták is megmozdultak. 1956. október 16-án Szegeden megalakult a főiskolások-egyetemisták régi-új szervezete a MEFESZ, a Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége.

Október 22-én itt a Budapesti Műszaki Egyetemen a hallgatók óriási többséggel megszavazták a MEFESZ-hez történő csatlakozást. Követeléseiket 16 pontban foglalták össze. Többek között követelték a szovjet csapatok azonnali kivonását; új kormány felállítását Nagy Imre vezetésével; szabad, többpárti választások megtartását; teljes vélemény-, szólás- és sajtószabadságot. Ezek a követelések már messze meghaladták a belső pártellenzék addigi kívánságait. Itt, a Műszaki Egyetemen fogalmazták meg a forradalom alapvető céljait.

A diáktüntetésből rövid idő alatt általános, a társadalmi összetartozást, szolidaritást jelképező, békés demonstráció alakult ki. A tüntető tömeg a reformkommunista jelszavak helyett, a nemzeti szabadság és önrendelkezés jelszavait fogalmazta meg. A lobogókból kivágták a Sztálin ihlette címert...

A Bem téri nagygyűlés már az egész nemzet akarátának megjelenítője volt. A magyar nemzet, amely két világháborúban vesztes volt, amelyet a háborúk után szétszabdaltak, a kommunista diktatúrában megaláztak és megnyomorítottak, most felemelt fejjel, az egymásratalálás örömeivel követelt méltóságot és szabad hazát magának.

Elhangzott 2006. október 23-án, a műegyetemi ünnepeken.

A bolsevik hatalom nem értette meg, hogy egy nemzetet nem lehet önérzetében, becsületében megsérteni, megalázní. A Parlament előtt a nép már a teljes igazság kimondását követelte.

A válasz sortűz volt.

Tamási Lajos, a költő 1956. október 26-án így írt

*...Piros a vér a pesti utcán,
munkások, ifjak vére ez,
piros a vér a pesti utcán,
belügyminiszter, kit lövetsz?...*

A forradalom békéje, illetve a békés forradalom ekkor ért véget.

A nép fegyvert ragadott. – Néhány napig még úgy tűnt, hogy ez a vakmerő vállalkozás, Dávid harca Góliát ellen győzelemmel érhet véget.

De aztán a szószegés, az árulás és az orosz tankok ezrei leverték a forradalmat.

Hideg karácsony köszöntött az országra:

Márai Sándor ezt írta New Yorkban 1956 karácsonyán:

*Mennyből az angyal – menj sietve
Az üszkös, fagyos Budapestre.
Oda, ahol az orosz tankok
Között hallgatnak a harangok.*

Igen, a szabadságot hirdető harangok elnémultak. Ha mégis megszólaltak, a halottakért szóltak. És nem szólt már az Egmond-nyitány sem.

Az európai értelmiség szinte teljes egésze megdöbbsent a magyarországi eseményeken. Többsége ezekben a hetekben vesztette el a kommunizmusba vetett hitét. Francois Mauriac 1956 végén azt írta naplójába: „A megtörhetetlen Magyarország megmutatja a világnak, hogy a történelem irányát a gyengébb akarata is megszabhatja, ha az erősebb embertelen.”

De valójában miért nem győzött, ami győzhetett volna?

Ugyanaz történt, ami 1848/49-ben. Petőfi szavaival:

*Magára hagyták, egymagára
A gyáva népek a magyart...*

Igen. Magára hagyták annak ellenére, hogy ekkor Magyarország írta a történelmet. Késői volt a felismerés, amit John F. Kennedy 1960. október 23-án fogalmazott meg. Idézem: „1956. október 23-a örökké élni fog a szabad emberek és nemzetek naplójában. A bátorság, az öntudat és a győzelem napja volt. A történelem kezdete óta nem volt másik nap, amely világosabban mutatta volna az ember csillapíthatatlan igényét a szabadságra – bármily kicsi is az esély a sikerre, bármi legyen is az áldozat.”

Genius loci. A hely szelleme. A helynek, kedves Barátaim, ahol állunk, szelleme van, amelyet e szobor alkotója, Csikszentmihályi Róbert kőbe zárt, hogy örökre itt maradjon mementóként. Itt ezen a helyen. Ez az a hely, ahol egy nemzet megbántott önérzete, sárba tiport becsülete cselekvést váltott ki. Verbum caro factum est, az ige testté lőn, a szavakba öntött gondolatokat cselekvés követte.

Most mindkettőre emlékezünk

Az ember a lelkével emlékezik. De emlékeztessen bennünket ez a szobor is.

Emlékeztessen a szabadság iránti végtelen vágyra, az álomra, amit itt szőttek hajdani fiatalok, a szabad és független Magyarországról.

Emlékeztessen a tinédzser korú, szinte még gyerek '56-osokra.

Emlékeztessen a munkásokra, a katonákra és nem utolsósorban az egyetemistákra, és a belőlük alakult egyetemi nemzetőr zászlóaljakra.

Ehelyütt talán megemlíthetem, hogy én a pécsi egyetemi Nemzetőr zászlóalj tagja voltam. Nem fűződik hőstett a nevemhez, mi csak élelmiszert gyűjtöttünk a Pécs környéki falvakból, és teherautókon szállítottuk az innen pár lépésnyire levő, Bartók Béla úti laktanyába. Élénken emlékezem arra az idős parasztasszonyra, aki miután odaadott már egy bödön disznózsírt, előhozta még az utolsó szál kolbászt is, ami a háznál volt, és azt mondta: erről még az uram sem tud, vigyék csak el.

Emlékeztessen ez a szobor a munkástanácsokra, a forradalmi bizottságokra. Emlékeztessen azokra a határon túli magyarokra, akik megtorlás áldozatai lettek, vagy akik hátrányt szenvedtek. Nemegyszer csak azért, mert magyar nemzetiségűek voltak.

Emlékeztessen ez a hely minket Mansfeld Péterre és társaira, a megtorlás éveiben a vérbíróságok által halálra ítélt minden áldozatra. És azokra az ezrekre, akik a harcokban estek el, és azokra az ezrekre, akiket börtönbe vetettek, és azokra a százazrekre, akik a megtorlások elől elmenekültek hazájukból. És emlékeztessen a forradalom mártír miniszterelnökére, Nagy Imrére. De emlékeztessen kiváló sportolóinkra is, akik úgy voltak velünk, hogy közben a melbourne-i olimpián diadalt arattak.

Sok mindenre kell emlékeznünk.

Emlékeznünk kell a forradalmat követő évtizedekre, a konszolidált békeidőkre is. Arra a kollektív hazugságra, amely eltitkolta a megtorlások valódi szörnyűségét, a jeltelen sírokat, a börtönbe vetett ezrek szenvedését, ellopott életét. A kollektív hazugságra, amely letagadta '56 legszentebb lényegét: egy magára talált nemzet egységes igazság- és szabadságvágyát.

Nagyon nagy árat fizettünk a viszonylagos nyugalomért. A hallgatásunkat kérték. Vagyis a lelkünket, az emlékeinket.

Tizenhét évvel a rendszerváltás után és ötven évvel a XX. század legbátrabb szabadságharca után is nehéz teherként nyomja vállunkat a közös múlt: voltak akik *lövettek*, voltak, akik *lőttek*, s voltak *azok*, akiket lőttek. Voltak, akik árulók lettek, és voltak, akiket elárultak. És voltak, akik mindebből hasznot húztak. Elmulasztottunk tisztán és őszintén szembenézni ezzel. De ötven évvel a forradalom után azzal mindenkinek egyet kell értenie, hogy 1956 a nemzeté. 1956 a nemzet piros betűs ünnepe.

Igazsága csak évtizedekkel később, 1989-ben győzött. Akkor lehetett újra kimondani a kimondhatatlant, és éppen ott, az '56-os mártírok jelképes koporsója mellett, hogy az elnyomó hadsereg hagyja el Magyarországot.

1956 álma több mint 30 évig álom maradt. De örök időkre szolgáljon tanulsággul arra, hogy a szabadság, az igazság és az emberi méltóság a legfontosabb értékek, amelyeket egy nemzet soha nem adhat fel.

Köszönet azoknak, akik 1956 emlékét ápolták és ápolják itthon és távol e hazától. Köszönet az '56-os szervezeteknek. Köszönet a nemzet minden tagjának határon innen és határon túl. Köszönet Önöknek, akik jelenlétükkel hitet tesznek 1956 eszmeisége mellett.

Álljon itt e szobor örök mementóként, a költő szavait kölcsönözve, „ne feledjétek: úgy született a szabadság, hogy a pesti utcán hullt a vér”. E szobor, e kőbe véssett történelem figyelmeztessen mindenkit, hogy lehet, sőt kell is megbocsátani, de „nem szabad feledni”. Emlékezni és emlékeztetni kell.

Nekünk, az 50. évfordulón emlékezőknek feladataink is vannak.

Kedves Barátaim! Tegyük azért, hogy az 1956-os forradalom méltósága, hite és ereje megmaradjon! Tegyük azért közösen, pártszimpátiától függetlenül, hogy majd ötven év múlva, a forradalom centenáriumát ünneplő utódaink lelkében is éljen még az összetartozás öröme, hite és az igazság szeretete. Kérem, beszéljenek gyermekeiknek, unokáiknak az '56-os ősziről. Hiszem, ha ezeket a napokat nem hagyjuk a feledés homályába veszni, a magyarság emelt fejjel, bátrabban és bizakodóbban várhatja jövőjét a Kárpát-medencében és Európában. ☒

